

- дослідні штами грибів у чистій культурі можуть мати практичне використання в одержанні (на основі культивування міцелію) біологічно-активних речовин з лікувальними властивостями широкого спектру дії та у виробництві посівного матеріалу для одержання плодових тіл;
- наявність фенолоксидаз (лаккази) у плеврота черепчастого та печіночницької звичайної, свідчить про можливу радіопротекторну властивість місцевих штамів.

Література

1. А.С.Бухало, Е.Ф.Соломко, П.Ю. Митропольська. Базидіальні макроміцети з лікарськими властивостями// Український ботанічний журнал. – 1996. – 53, №3. – С. 192-201.
2. М.В.Горленко. Положение грибов в системе органического мира// Эволюция и систематика грибов: Теорет. и прикл. аспекты. – Л.: Наука, 1984. – С. 5-9.
3. Дудка Н.А., Вассер С.П., Елланская Н.А., Коваль Э.З., Горбик Л.Т. и др. Методы экспериментальной микологии. – К.: Наукова думка, 1982. – 549 с.
4. Н.А. Дудка, С.П. Вассер, М.А. Бисько, В.Г. Билай, А.А. Гродзинская. Методические рекомендации по промышленному культивированию съедобных грибов. – К.: Наук. думка, 1983. – 132 с.
5. Бондарев А.С. Трутовые грибы европейской части СССР и Кавказа. – М.: Изд-во АН СССР, 1953. – 1106 с.
6. Бухало А.С. Высшие съедобные базидиомицеты в чистой культуре. – К.: Наукова думка, 1988. – 143 с.

УДК 630*(477) + 630(091)

С.М. Іваницький – Кременецький лісотехнічний технікум

ВІДТВОРЕННЯ КОРИННИХ ЛІСОСТАНІВ ШЛЯХОМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНОГО ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ ГОЛОВНИХ ПОРІД

Висвітлені дослідження лісовідновних процесів смереки, дуба і бука в умовах Західного Лісостепу України. Встановлено, що при середніх повнотах лісостанів (0,6-0,7) лісовідновні процеси проходять добре (бук, дуб, смерека). За сприяння природному відновленню головних порід можна забезпечити відтворення корінних лісостанів без створення лісових культур.

S.M. Ivanytskyi – Kremenets Foresttechnical School

Restoration of native forests by means of conservation of natural forest regeneration of main wood species

In article are elucidated researches of reforestation processes of oak-, beech- and fir-stands in conditions of Western Ukraine Forest-steppe. Set, that at middle density of forests (0,6-0,7) the reforestation processes go well, specially by contributing to natural renewing of mentioned species.

Надмірна експлуатація природних екосистем призвела до помітного зменшення лісистості та біологічної стійкості лісів, зумовила значні зміни видового складу лісостанів, ослабила їх захисні функції, що викликало загрозу екологічної дестабілізації природно-територіального комплексу регіону. Площа змішаних лісів у Західному Поліссі і Лісостепу зменшилася у 2 рази, а чистих – зросла у 3 рази. Значні зміни спостерігаються у водному балансі водозборів, що проявляється ослабленням водорегуляційної функції лісостанів. Орієнтація лісового господарства у цих умовах повинна бути спрямована на відтворення корінних змішаних високопродуктивних лісів шляхом максимального збереження природного відновлення головних лісоутворювальних порід – дуба, бука, ясеня, сосни, смереки та інших цінних порід. Природне відновлення лісу – процес утворення нового покоління лісу

природним шляхом. Умови середовища, в яких відбувається відновлення лісу можна поділити на відновлення під наметом лісу, і відновлення на вирубці.

Важливе значення у лісівництві має визначення оптимального для відновлення зімкнення намету, при якому утворюються сприятливі мікрокліматичні умови. За даними С.А. Генсірука (1964), сприятливі умови для дуба створюються при зімкненні пологі 0,6-0,7, для бука і смереки 0,6-0,7, для сосни 0,5-0,6. У лісостанах з повнотою 0,9 створюються оптимальні умови для самосіву, а при 0,6 – для його росту і розвитку.

Дослідження видатних українських і зарубіжних вчених показали, що головні лісотвірні породи при певних лісорослинних умовах Західного Полісся і Лісостепу відновлюються задовільно і добре природним шляхом при середніх повнотах лісостанів (у свіжих і вологих типах).

Проведені нами дослідження лісовідновних процесів під наметом дубових, букових і смерекових лісостанів (табл.) показали, що у свіжих і вологих лісорослинних умовах при середніх повнотах материнського деревостану кількість самосіву і підросту головних порід цілком достатня для формування нових високопродуктивних, біологічно-стійких лісостанів.

Табл. Характеристика лісостанів і кількість самосіву та підросту під наметом лісу у насадженнях Кременецького та Бережанського держлісгоспів

Склад насадження	Вік	Повнота	Бонітет	Тип ЛРУ	Заг. к-сть самосіву та підросту, тис. шт/га	В т.ч. самосіву смереки, тис. шт.
Відновлення смереки						
10См.+Дзод.	90	0,9	1	C ₂	50,3	47,4
9См.+1БкодЯв	80	0,8	1	C ₃	75,4	56,5
10См.+БзодЯв	80	0,7	1	D ₃	140,1	120,3
10См.+Яв.	85	0,6	1	C ₃	42,5	27,3
Відновлення бука						
10Бк.	100	0,7	1	D ₃	135,1	82,1
10Бк.+Гр.	95	0,8	1	D ₂	12,1	7,1
10Бк.+Гр.	90	0,9	1	D ₂	6,5	2,0
10Бк.+Гр.	95	0,5	1	D ₂	10,2	6,5
Відновлення дуба						
10Дз.+Гр.	100	0,7	1	D ₃	140	120,0
10Дз.+Гр.Кл	95	0,8	1	D ₂	55	35,2
10Дз.+Гр.Кл	110	0,9	1	D ₂	42	24,1
9Д1Яс.+Гр.Кл	100	0,7	1	D ₃	125	90,0
9Д1Гр.+Кл	120	0,4	1	D ₂	110	36,1

Наші спостереження підтверджують закономірності лісовідновних процесів, виявлених П.С. Погребняком, А.Ф. Панчуком, А.В. Жуковим, Ю.Д. Третяком, С.А. Генсіруком, Г.Т. Криницьким, М.І. Гордієнком, А.Ф. Бойчуком, М.В. Чернявським, Л.І. Копієм, В.Д. Бондаренком, С.М. Стойком та іншими вченими. Ми вважаємо, що в умовах Західного Полісся і Лісостепу є значні можливості для використання природного насіннєвого відновлення дуба, бука, ясеня, сосни, смереки, як основи для відтворення корінних лісостанів. Для цього потрібно у пристигаючих і стиглих лісостанах згаданих порід проводити сприяння природному лісовідновленню і впровадити запропоновану С.А. Генсіруком у 1959 р. (журнал

"Лісове господарство", Москва, № 11. – ст. 26-29) спеціальну преміальну систему за збереження природного відновлення.

У роки ясного плодоношення дуба, бука, смереки максимальна кількість 135-140 тис./га) самосіву цих порід з'являється у стиглих насадженнях з повнотою 0,6-0,7, за сприяння природному лісовідновленню. Після проведення головного рубання у зимовий період по сніговому покриву збереглося близько 50 % самосіву і підросту. Така ж залежність виявлена нами в умовах Бережанського і Кременецького держлісгоспів у свіжих і вологих суборах, сугрудах і дібровах, а також субучинах. Ефективність лісовідновних процесів дуба, бука і смереки після рубки лісостану залежить не тільки від кількості і стану підросту, що сформувався під наметом лісу, а й від умов середовища на вирубці. Виживання, стійкість і ріст згаданих порід молодих екземплярів на вирубці визначається їх взаємодією з іншими деревними породами, трав'янистою рослинністю та підлісковими породами. Самосів дуба, бука і смереки, що появились на свіжій вирубці після рубання лісостану, росте і розвивається краще, ніж лісові культури і самосів та підріст, що сформувався під наметом материнського пологу. Поросль м'яколистяних порід і граба є конкурентами бука і дуба у перші роки їх життя. Тому цю поросль потрібно періодично зріджувати. Під наметом високоповнотних насаджень (0,9-1,0) самосів дуба з'являється значною кількістю, але після трьох-чотирьох років він перетворюється у торчки і майже повністю гине. З метою сприяння природному відновленню дуба і бука необхідно у бучино-дібровах при прохідних рубаннях вилучити окремі старі екземпляри бука і граба, які перешкоджають росту самосіву та підросту дуба і бука.

Добрі результати у бучино-дібровах дають поступові рубання у два-три прийоми залежно від повноти насаджень. Насінне рубання при цьому слід проводити в урожайні роки дуба. У букових і смерекових лісостанах з повнотою 0,7 з'являється до 135 тисяч штук на 1 га самосіву та підросту. При відповідному догляді за підростом головних порід можна сформувати високопродуктивні та біологічно стійкі лісостани природним шляхом.

Висновки і рекомендації:

- у свіжих і вологих дібровах та бучино-дібровах Західного Лісостепу є можливість для використання природного насіннєвого відновлення дуба і бука як основи для відтворення корінних лісостанів природним шляхом;
- лісовідновні процеси відбуваються задовільно і добре при середніх повнотах лісостану;
- позитивно впливають на сходи дуба і бука заходи сприяння природному лісовідновленню (розпушення підстилки і ґрунту, проведення доглядових рубань, а також рубань головного користування у період масового опадання жолудів – з жовтня врожайного року по квітень наступного);
- визначальним екологічним чинником, який впливає на збереження, ріст і розвиток підросту дуба, є низька освітленість, що призводить до поступової загибелі самосіву на другому – третьому році життя;
- збільшення освітленості під наметом дубового лісу до 25 % сприяє зменшенню відпаду самосіву дуба, збільшенню його приросту і виживання на 3-5 років;
- природне відновлення у свіжих і вологих дібровах – високоефективний захід у лісівничо-екологічному і економічному відношенні. Воно дозволяє зменшити затрати на лісокультурні роботи у 3-5 разів;

- рубання лісостану у дубових і букових лісах потрібно проводити у зимовий період по сніговому покриві;
- протягом перших чотирьох років життя на особливу увагу заслуговує забезпечення переваги самосіву і підросту дуба у боротьбі з трав'яною рослинністю шляхом скошування її, або застосування гербіцидів;
- у віці п'ять років і більше потрібно сприяти розвиткові дуба шляхом вирубування м'яколистяних порід і зрідження порослі граба;
- добре та задовільне відновлення бука та смереки на вирубках пов'язане в основному з попереднім відновленням, тобто наявністю підросту під наметом лісостану, який зберігся під час рубання лісу;
- на вузьких лісосіках (50-100 м) лісовідновні процеси проходять успішніше, ніж на широких вирубках (150-200 м);
- групово-вибіркові та поступові рубання при правильному їх проведенні забезпечують природне поновлення головної породи – дуба і бука.

УДК 502.4 (477.86)

Аспір. Г.Д. Лялюк – ІФНТУНГ

НАЯВНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Наведено дані щодо структури та наявності природно-заповідного фонду (ПЗФ) Івано-Франківської області станом на 1.01.2001р. Наукові дослідження показують, що подальший розвиток мережі ПЗФ Івано-Франківщини необхідно здійснювати за рахунок мінімально антропогенно порушених земель та водойм у поєднанні з оптимізацією структури інших територій, що особливо охороняються і виконують екологічні захисні функції.

G. Lyalyuk – IFNTUOG

The availability and structure nature-protected fund in Ivano-Frankivsk region

The article presents data that deal with nature-protected fund (NPF) of Ivano-Frankivsk, its structure and availability on the 1.01.2001. Scientific research shows, that further development of Ivano-Frankivsk NPF network should be performed on the basis of minimal antropogenically ruined areas and water-basins in combination with optimization of other areas structures, that are protected on the specific basis and perform ecologic protective functions.

За останні десятиріччя проблема збереження біологічного та ландшафтного різноманіття у світі стала досить актуальною. Вона є складовою комплексу проблем, які пов'язані з охороною довкілля, оптимізацією навколишнього середовища, забезпеченням сталого розвитку територій.

Провідною метою збереження біорізноманіття є взаємопов'язана охорона екосистем, ландшафтів та зникаючих видів рослин і тварин. Саме тому зараз істотно зростає роль та значення природо-заповідних територій та об'єктів.

Як відомо, частка заповідних територій у країнах Європейського Союзу перевищує 10 %, у той час як в Україні – 3,9 % [1].

Одне з провідних місць у справі природоохранного заповідання в Україні займає Івано-Франківська область. Для більшості її частини характерні антропогенна трансформація ландшафтів, локальне забруднення середовища, що є наслідком екстенсивного ведення господарства. Відомо, що вплив господарської діяльності на природне середовище Карпатського регіону починається ще з IV тисячоліття до нашої ери.